

не тільки. Можна констатувати той факт, що деякі фактурні прийоми, ще використані Ф. Листом і Б. Бартоком цілком підходять для передавання звучання рок і метал групи, а між тим, як інтерпретуються гітарні соло на фортепіано і тим, як к прикладу в ХІХ столітті композитори намагалися передати віртуозність гри Нікколо Паганіні на скрипці теж можна знайти деякі паралелі.

Марія ВИСЛЮК

(Івано-Франківськ, Україна)

ТВОРЧИСТЬ М. ЛИСЕНКА ЯК КОМПОНЕНТА БАНДУРНОГО РЕПЕРТУАРУ

22 березня 2022 р. світова музична громадськість відзначила 180 років від дня народження Миколи Лисенка (1942–1912) – основоположника української класичної музики, композитора, піаніста, диригента, фольклориста, музично-громадського діяча та педагога. Творча композиторська спадщина М. Лисенка охоплює опери, камерні вокально-інструментальні твори, зокрема монументальний цикл «Музика до “Кобзаря ”» Т. Шевченка, численні інструментальні композиції для фортепіано та ансамблів. Композитор сприяв представленню майже всіх академічних жанрів в українській музиці, заклав засади розвитку української музичної фольклористики як на теоретичному рівні (музичні записи та їх розшифрування), так і на виконавському (обробки народних мелодій), ініціював відкриття спеціального закладу музичної освіти в Україні, що ґрунтувався на національних позиціях репертуару і методик викладання.

Діяльність Миколи Лисенка щільно пов'язана із кобзарським мистецтвом: він ретельно записував думи, пісні, танці від кобзарів, професійно проаналізував їх («Народні інструменти на Україні», «Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень, виконуваних кобзарем Вересаєм» та ін.). Його знайомство з письменником і музикантом Гна-

том Хоткевичем (1877–1938), подальша творча співпраця сприяла активним процесам розвитку й академізації бандурного мистецтва. Завдяки М. Лисенку 1908 року був відкритий клас бандури у Київській музично-драматичній школі, який функціонував під керівництвом кобзаря Івана Кучугури-Кучеренка, і став першим зразком класу бандури в офіційному освітньому закладі. Лисенко неодноразово зауважував про потребу фіксації історії інструмента, створення методики гри та репертуару [2].

Понад столітній академічний статус бандури засвідчується формуванням багатожанрового сольного концертного і педагогічного репертуару для бандури. До нього входять як зразки фольклору (в опрацюванні композиторів), так і авторські твори – інструментальні та вокально-інструментальні. Окрему компоненту репертуару складають переклади (аранжування) для інструмента чи голосу в супроводі бандури. Серед перекладів творчості українських композиторів для бандури своє вагоме місце займає і спадщина М. Лисенка. Його перекладені солоспіви (романси), обробки народних пісень, інструментальні композиції, стали вагомою частиною навчального і концертного репертуару бандуристів.

Перший зразок інструментального твору М. Лисенка «Баркарола» у перекладі для бандури відомого бандуриста і педагога Андрія Омельченка (1926–1981) був надрукований у його збірці [3]. Обробки пісень М. Лисенка «Там, де Ятрань круто в'ється», «За Сибіром сонце сходить», «Ой не шуми, луже», уривки з опер «Коза-дереза» («Пісня Лисички»), «Наталка Полтавка» («Чого ж вода каламутна»), «Тарас Бульба» («Пісня Тараса») для голосу з бандурою, а також уривок з «Гавоту» композитора входять до одного з перших бандурних збірок М. Ключника і відразу ж закріплюються в навчальному репертуарі [4].

Деякі концертні інструментальні твори М. Лисенка увійшли до збірки «Альбом бандуриста» засновника академічної Львівської школи бандурного мистецтва професора Василя Герасименка (1927–2015). Це, зокрема,

«Сумний спів», «Хвилина розпачу», «Елегія» [1].

Поширеними у бандурному репертуарі є романси М. Лисенка на слова Т. Шевченка «Ой одна я, одна», «Садок вишневий коло хати», «Хустиночко моя», «Ой маю, маю я оченята», «Ой стрічечка до стрічечки» та ін. На слова інших авторів його солоспіву «Коли настав чудовий май» (сл. Г. Гейне, переклад Лесі Українки), «Місяцю-князю» (сл. І. Франка), «Смутної провесни» та «Не дивися на місяць весною» (сл. Лесі Українки), «Айстри» (сл. О. Олеса), «Я вірую в красу» та «Хіба тільки рожам цвісти» (сл. Дніпрової Чайки) та ін., органічно увійшли до бандурного репертуару (у перекладах В. Дутчак, Л. Посікіри, С. Овчарової та ін.) [5].

Численні (близько двох тисяч) записи народних пісень Миколи Лисенка до сьогодні слугують творчим матеріалом для композиторів. Серед них у бандурному репертуарі поширені такі зразки пісень як «Ой, не світи місяченьку», «Ой, ненько, зацвіло серденько», «Дощик», «Ой пушу я кониченька в саду», «Ой горе тій чайці» та ін. (обр. О. Герасименко) [6].

Окрему сторінку популярності займають фольклорні записи М. Лисенком творчості кобзаря Остапа Вересая, які виконуються як на старосвітських інструментах, так і на академічних. Серед них популярні пісні «Про Хому і Ярему», «Кисіль», «Дворянка», канти «Про Правду», «Про страшний суд», інструментальні танці [2].

Творчість М. Лисенка входить до концертних виступів багатьох як бандуристів України, так і діаспори, його твори також є обов'язковими у програмних вимогах Відкритого конкурсу бандуристів ім. М. Лисенка, що періодично проводиться у Києві з 2000-них років. Також широко творчість композитора була представлена на Всеукраїнському фестивалі ім. М. Лисенка «Дзвени, бандуро», який щорічно проводиться у Ялті в АР Крим до його анексією Російською Федерацією в 2014 р. Творчість М. Лисенка входить і як обов'язкова компонента навчальних програм студентів-бандуристів закладів музичної освіти усіх рівнів.

Пріоритетними завданнями інтерпретації творів М. Лисенка для соло бандури і голосу в супроводі бандури по-

стає максимальна відповідність виконання композиторському оригіналу – на рівнях точного відтворення не лише авторського оригіналу, а також й стилю композитора. Адже інтонаційна мова творів М. Лисенка є своєрідним українським національним музичним кодом. Спадщина ТоМ. Лисенка – його фольклорні записи та авторська творчість органічно звучить на бандурі, синтезує особливості національної музичної мови, яскраво представлені в мелодичних і гармонічних побудовах композитора, у поєднанні з тембром народного інструмента. У сукупності це посилює ідентифікаційні засади сприйняття творчості композитора слухачами всього світу.

Література:

1. Альбом бандуриста / [упор. і перекл. В. Герасименка]. Київ: Музична Україна, 1969. 32 с.
2. Дутчак В. Творчість Остапа Вересая: від Миколи Лисенка до сучасності. *Музичне мистецтво XXI століття: історія, теорія, практика: зб. наук. праць Інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [ред. та упряд. А. Душний]. Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати: Посвіт, 2018. С. 248–256.
3. Збірник п'єс для бандури / [упоряд. та переклав А. Омельченко]. Київ: ДВОМіМЛ УРСР, 1959. 52 с.
4. Збірник п'єс та пісень для бандури / [упоряд. М. Ключник]. Київ: Мистецтво, 1965. 130 с.
5. Ой три шляхи широкії: зб. романсів укр. композ.-класиків для голосу в супроводі бандури / [перекл. і упоряд. В. Дутчак]. Київ: Музична Україна, 1993. 55 с.
6. Пісне моя. Українські народні пісні для голосу у супроводі бандури / [упор., передм. О. Гавриш, перекл., аплікат. ред. О. Герасименко]. Львів: ТеРус, 2011. 40 с.